

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
«ПРИКАРПАТСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ВАСИЛЯ СТЕФАНІКА»**

Факультет психології
Кафедра філософії, соціології та релігієзнавства

СИЛАБУС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

**Теоретичні основи соціальної філософії і соціального
прогнозування**

Рівень вищої освіти: третій (освітньо-науковий) PhD

Освітньо-наукова програма: «Філософія»

Спеціальність: 033 «Філософія»

Галузь знань: 03 «Гуманітарні науки»

Форма навчання – денна, заочна

Затверджено на засіданні кафедри
Протокол № 12 від “25” червня 2021 р.

м. Івано-Франківськ – 2021

ЗМІСТ

1. Загальна інформація
2. Анотація до курсу
3. Мета та цілі курсу
4. Компетентності
5. Результати навчання
6. Організація навчання курсу
7. Система оцінювання курсу
8. Політика курсу
9. Рекомендована література

1. Загальна інформація	
Назва дисципліни	Теоретичні основи соціальної філософії та соціального прогнозування
Викладач (-і)	Надурак Віталій Вікторович
Контактний телефон викладача	0342 59-60-15
Е-mail викладача	vitalii.nadurak@pnu.edu.ua
Формат дисципліни	Цикл дисциплін вільного вибору аспіранта
Обсяг дисципліни	3 кредити ЄКТС, 90 годин.
Посилання на сайт дистанційного навчання	http://www.d-learn.pu.if.ua
Консультації	Консультації проводяться за запитом аспіранта в зручний для всіх сторін час як в очній формі, так і з використанням різноманітних сучасних електронних засобів комунікації.
2. Анотація до курсу	
<p>Навчальна дисципліна «Теоретичні основи соціальної філософії та соціального прогнозування» є складовою програми підготовки аспірантів спеціальності 033 Філософія.</p> <p>Даний силабус розроблений на основі робочої програми, розробленої професором Михайлом Юрійовичем Голяничем, який багато років викладав соціально-філософські дисципліни і, зокрема, даний курс на кафедрі філософії, соціології та релігієзнавства. Укладач силабусу – проф. Надурак В.В. – у викладанні даної дисципліни, орієнтується на доробок М. Ю. Голянича, продовжуючи, таким чином, засновані ним традиції.</p> <p>Викладання теоретичних основ соціальної філософії та соціального прогнозування спрямоване на активізацію науково-пошукової діяльності аспірантів і розкриття їх творчого потенціалу як дослідників у гуманітарній сфері суспільства, здатних орієнтуватись у сучасному динамічному глобалізованому світі і підготовлених до збереження і поширення кращих традицій українського народу в поєднанні з розвитком і утвердженням загальнолюдських цінностей.</p> <p>Викладання курсу також покликане поглиблювати методологічну підготовку аспірантів у галузі соціального пізнання, спрямовувати світоглядну орієнтацію на майбутнє України.</p>	
3. Мета та цілі курсу	
<p>Метою викладання дисципліни є розкриття змісту соціальної філософії та її місця в соціальному пізнанні, методологічної функції в соціальному прогнозуванні через висвітлення основних теоретичних положень про співвідношення людини та суспільства; формування у аспірантів інтересу та здатності поглиблювати знання про людину і суспільство у їх взаємозв'язку.</p> <p>В результаті навчання аспірант повинен:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Знати основне коло питань виникнення і розвитку соціальної філософії, виокремлення її в окрему галузь філософських знань, специфіку предмету соціальної філософії та значення соціально-філософських ідей, висловлених зарубіжними і вітчизняними мислителями, зміст основних положень про співвідношення людини і суспільства, про структуру суспільства, основні сфери суспільного життя, характер суспільних відносин, про розвиток суспільства та основні засади його функціонування, про взаємозалежність і взаємодію суспільства та особистості; про глобальні проблеми людства, про основні напрями, методи соціального прогнозування. - Вміти аналізувати тексти філософських творів та уривків праць українських та зарубіжних мислителів стосовно виокремлення соціально-філософських та прогностичних ідей, пояснювати їх значення для соціального пізнання, давати 	

визначення основних категорій соціальної філософії, розкривати вузлові питання виникнення, функціонування та розвитку суспільства, взаємозв'язку основних сфер суспільного життя, самостійно формулювати й висловлювати думки щодо дискусійних питань співвідношення людини і суспільства та складних суперечливих соціальних процесів, аргументовано захищати власну думку та толерантно відноситись до поглядів інших авторів, критично переосмислювати набуті знання та спрямовувати їх на духовне збагачення своєї особистості, на гуманізацію суспільних відносин, на вироблення перспективного бачення соціальних змін і процесів, вміння складати прогнози щодо окремих сфер суспільного життя та особистої участі у пізнанні майбутнього.

4. Компетентності

Загальні:

ЗК1. Здатність критично осмислювати події та явища, використовувати філософську рефлексію для формування власної світоглядної позиції, системного наукового світогляду та загального культурного світогляду.

ЗК2. Здатність формувати дослідницьке поле власного оригінального наукового дослідження у відповідності до сучасної парадигми наукового знання.

ЗК4. Здатність аналізувати інформацію подану в різних наукових джерелах, формувати на їхньому тлі власну дослідницьку позицію, представляти результати дослідження у вигляді презентацій та професійно вести наукову дискусію.

ЗК5. Здатність використовувати інформаційні та комунікаційні технології у науковій діяльності.

ЗК7. Здатність до усвідомлення концептуальних засад педагогіки вищої школи в Україні, критичного переосмислення її здобутків в світлі традиційних та інноваційних форм навчання та педагогічних технологій з метою якісної організації своєї професійної діяльності.

ЗК8. Здатність визначення нових перспективних напрямів наукових досліджень у галузі філософії та партнерських можливостей їхньої реалізації на основі принципу спільного блага.

Спеціальні (фахові):

СК2. Розуміння значення філософських концепцій в історії людства та їхньої важливості для розв'язання актуальних проблем сьогодення.

СК3. Здатність аналізувати соціокультурні явища та процеси з позиції фундаментальних етико-філософських принципів і знань, класичних та новітніх дослідницьких підходів та методів.

СК4. Здатність інтерпретувати, критично аналізувати й узагальнювати філософські тексти та їхні ідеї.

СК7. Здатність виконувати оригінальні дослідження, досягати наукових результатів, які створюють нові знання у сфері філософії, етики та дотичних до них міждисциплінарних напрямів, які можуть бути опубліковані у провідних наукових виданнях з філософії та суміжних галузей.

5. Результати навчання

ПР1. Знати зміст найважливіших філософсько-світоглядних проблем, основні етапи розвитку філософії, наукового знання, усвідомлювати роль філософії як культурного феномену та соціального інституту, використовувати філософську рефлексію для формування власної світоглядної позиції.

ПР2. Критично сприймати та аналізувати існуючі думки, ідеї, філософські тексти, формулювати власні гіпотези, шукати шляхи розв'язання філософських, наукових проблем.

ПР3. Виявляти основні тенденції розвитку науки й наукових досліджень у сучасному світі, оцінювати актуальність запланованих досліджень, використовувати філософсько-світоглядні здобутки минулого для осмислення наукових проблем сьогодення, визначати перспективи подальших наукових розвідок.

ПР6. Здійснювати пошук, опрацювання та аналіз професійно важливих знань із різних джерел на основі сучасних методологій наукової діяльності з використанням інформаційно-комунікаційних (цифрових) технологій.

ПР10. Застосовувати у своїй науково-педагогічній діяльності фундаментальні філософські знання, концепти, теорію та методологію світового історико-філософського дискурсу, знання на межі предметних галузей.

ПР11. Уміти інтегрувати зміст історико-філософських ідей, фундаментальних етико-філософських проблем, принципів і уявлень, класичних та новітніх дослідницьких підходів та методів у контекст осмислення та розв'язання актуальних теоретичних і практичних проблем сучасності і, зокрема, українського суспільства.

ПР12. Розробляти та застосовувати методологічну базу власного наукового дослідження для вирішення актуальної наукової/ практичної проблеми в галузі філософії.

ПР14. Кваліфіковано виконувати оригінальні філософські дослідження, досягати наукових результатів, які створюють нові знання у галузі філософії, етики та дотичних до них міждисциплінарних напрямках, які можуть бути опубліковані у провідних вітчизняних та міжнародних наукових виданнях з філософії та суміжних галузей.

ПР15. Вести філософську наукову дискусію та аргументовано відстоювати власну наукову позицію у різних комунікативних ситуаціях і зацікавлювати результатами власного дослідження.

ПР16. Працювати над власним розвитком та самовдосконаленням, ефективно визначати свої професійні можливості та пріоритети в реалізації інноваційно-дослідницьких проєктів у різних сферах суспільного життя.

ПР17. Діяти на засадах спільного блага, справедливості, соціальної відповідальності; добросовісно виконувати наукові завдання та застосовувати навички академічної добросовісності та академічної культури у професійній науково-педагогічній діяльності.

ПР18. Застосовувати навички культурно-просвітницької діяльності, спрямованої на популяризацію філософських знань і піднесення рівня філософської культури в сучасному світі

6. Організація навчання курсу

Обсяг курсу

Вид заняття	Загальна кількість годин
лекції	20
семінарські заняття / практичні / лабораторні	10
самостійна робота	60

Ознаки курсу

Семестр	Спеціальність	Курс (рік навчання)	Нормативний / вибірковий
3	Філософія	2	Вибіркова

Тематика курсу

Тема, план	Форма заняття	Література	Завдання, год	Вага оцінки	Термін виконання

<p>Тема 1: Соціальне пізнання: специфіка, структура, проблематика. Соціальне пізнання – відображення світу соціальними суб'єктами. Онтологічний, гносеологічний, аксіологічний аспекти соціального пізнання. Соціальне пізнання як процес вироблення знань про суспільство. Об'єкт, предмет, основні категорії соціальної філософії. Функції соціальної філософії та її місце в системі філософських і гуманітарних наук. Соціально-філософська проблематика та соціальне прогнозування в структурі соціального пізнання.</p>	Лек. та сем.	№ 1, 2, 10, 18 зі списку рекомендованої літератури	1 година лекцій, 2 годин семінарів та 5 годин самостійної роботи	пропорційна	4 міс.
<p>Тема 2: Соціальна філософія: предметне самовизначення та переміщення в центр соціального пізнання. Проблема періодизації історії соціальної філософії. Початки соціально-філософської думки та зміна парадигми її розвитку. Проблема суспільства і людини у німецькій класичній філософії. Конституювання соціальної філософії в</p>	Лек. та сем.	№ 1, 2, 10, 18 зі списку рекомендованої літератури	1 години лекцій, 2 годин семінарів та 5 годин самостійної роботи	пропорційна	4 міс.

<p>XIX ст. як окремої галузі філософських знань. Соціально-філософське учення О. Конта та теорія суспільства Г. Спенсера.</p>					
<p>Тема 3: Основні течії сучасної зарубіжної соціальної філософії. Основні напрями соціальної філософії в ХХ ст. Множинність сучасних соціально-філософських учень та проблема їх систематизації. Теорія спільноти і суспільства Ф. Тьоніса. Сучасні технократичні концепції суспільства. Синтезація соціально-філософських вчень в кінці ХХ – початку ХХІ століття.</p>	Лек. та сем.	№ 8, 14, 25, 26, 29, 32 зі списку рекомендованої літератури	1 години лекцій, 2 годин семінарів та 5 години самостійної роботи	пропорційна	4 міс.
<p>Тема 4: Соціально-філософські концепції українських мислителів. Витоки соціально-філософської думки України. Соціально-філософські ідеї Г. Сковороди. Українські мислителі ХІХ ст. про людину, суспільство та засади суспільного життя. Соціально-філософські концепції</p>	Лек. та сем.	№4, 6, 7, 9, 11 зі списку рекомендованої літератури	1 години лекцій, 2 годин семінарів та 5 години самостійної роботи	пропорційна	4 міс.

<p>І. Франка, Ю. Вассіяна. Соціальна філософія в Україні ХХ – поч. ХХІ ст. Б. Гаврилишин про проблеми суспільного розвитку та майбутнє людства.</p>					
<p>Тема 5: Людина та становлення особистості як суб'єкта суспільно-історичної діяльності. Природа та життя як передумови людського буття. Концепції походження людини. Людина як біосоціальна та духовна істота. Сутність людини та проблема її визначення. Людина як суб'єкт суспільно-історичної діяльності. Особистість як сукупність соціально значущих рис. Типи особистостей та їх ціннісні орієнтації.</p>	<p>Лек. та сем.</p>	<p>№ 1, 29, 31 зі списку рекомендованої літератури</p>	<p>2 години лекцій, 2 годин семінарів та 5 години самостійної роботи</p>	<p>пропорційна</p>	<p>4 міс.</p>

<p>Тема 6: Суспільство як об'єкт соціально-філософського аналізу. Основні концепції суспільства. Поняття суспільства та проблема його визначення. Суспільство як соціальна реальність. Соціальність та спосіб його існування. Соціальні закони та їх специфіка. Суспільство як система відносин між людьми. Закони функціонування і розвитку суспільства.</p>	Лек. та сем.	№ 1, 17, 18, 19, 23, 33 зі списку рекомендованої літератури	2 години лекцій та 5 години самостійної роботи	пропорційна	4 міс.
<p>Тема 7: Основи самоорганізації суспільства як соціальної системи. Суперечливість системи “людина – суспільство”. Практично-предметна діяльність як спосіб буття людини та суспільства. Суспільне виробництво як цілісний процес. Праця – основа саморозвитку людини та самоорганізації суспільства. Праця і виникнення нових соціальних спільнот та відносин між ними.</p>	Лек. та сем.	№1, 17, 18, 19, 23 зі списку рекомендованої літератури	2 години лекцій та 5 години самостійної роботи	пропорційна	4 міс.

<p>Тема 8: Структура суспільства. Базисні компоненти суспільства як соціальної системи. Суспільні відносини та їх типи. Суб'єкти суспільних відносин. Системно-структурні зв'язки основних сфер суспільного життя. Поняття "сфера суспільного життя". Матеріальна та економічна сфери. Соціальна та політична сфери. Духовна сфера суспільства та її особливості. Соціальна та політична сфери. Духовна сфера суспільства та її особливості.</p>	Лек. та сем.	№1, 17, 18, 19, 23 зі списку рекомендованої літератури	2 години лекцій 2 годин семінарів та 5 години самостійної роботи	пропорційна	4 міс.
<p>Тема 9: Розвиток суспільства. Поняття соціального процесу та суспільного розвитку. Типи соціальних процесів. Джерела та рушійні сили розвитку суспільства. Суспільний прогрес і проблема його критеріїв. Природна основа розвитку суспільства. Вплив природних чинників на трансформації в основних сферах суспільства.</p>	Лек. та сем.	№1, 8, 18, 19 зі списку рекомендованої літератури	2 години лекцій та 5 години самостійної роботи	пропорційна	4 міс.

<p>Тема 10: Культура та цивілізаційні засади трансформації сучасного суспільства. Соціально-філософський аналіз культури. Людинотворча сутність культури. Культура як фактор суспільного прогресу. Цивілізація та цивілізаційні засади функціонування та розвитку суспільства. Типи цивілізацій. Між цивілізаційні процеси: взаємовплив, зіткнення та інтеграція.</p>	Лек. та сем.	№1, 8, 14 зі списку рекомендованої літератури	2 години лекцій та 5 години самостійної роботи	пропорційна	4 міс.
<p>Тема 11. Суспільство та людство: глобальні проблеми сучасності. Співвідношення понять “суспільство і людство”, “глобальність і глобалізація”. Основні напрями глобалізації сучасного світу. Виникнення глобальних проблем людства та пошук шляхів їх розв’язання. Україна в умовах глобалізації.</p>	Лек. та сем.	№30, 34, 36 зі списку рекомендованої літератури	2 години лекцій та 5 годин самостійної роботи	пропорційна	4 міс.

<p>Тема 12. Соціальне прогнозування: основні напрями, методи та проблематика. Поняття прогнозу як наукового передбачення. Соціальне прогнозування та його основні принципи. Напрями, види і типи соціального прогнозування. Методи прогнозування та проблема підвищення достовірності знань про майбутнє. Людина в соціальних прогнозах. Прогнозування розвитку науки, освіти, духовної культури. Основні моделі світового розвитку в ХХІ столітті.</p>	<p>Лек. та сем.</p>	<p>№7, 34, 37 зі списку рекомендованої літератури</p>	<p>2 години лекцій та 5 годин самостійної роботи</p>	<p>пропорційна</p>	<p>4 міс.</p>
<p align="center">7. Система оцінювання курсу</p> <p>Загальна система оцінювання курсу</p>		<p>оцінювання курсу</p> <p>Оцінка за змістовий модуль №1 виставляється на основі поточної успішності аспіранта, яка встановлюється шляхом опитування на семінарських заняттях та оцінки інших виконаних ним робіт за темами (50 балів).</p> <p>Оцінка за змістовий модуль №2 виставляється на основі результату екзаменаційної роботи. Робота оцінюється за 50-бальною шкалою.</p> <p>Додавши суми балів за змістові модулі, ми отримуємо підсумкову оцінку аспіранта.</p>			
<p>Вимоги до письмової роботи</p>	<p>Письмова робота ґрунтується на тих питаннях, які виносились на лекційні та семінарські заняття. В кожному по три питання.</p>				
<p>Семінарські заняття</p>	<p>На семінарських заняттях оцінювання відбувається за 5-бальною шкалою. Наприкінці семестру середнє арифметичне усіх оцінок перемножується на 10.</p>				
<p>Умови допуску до підсумкового контролю</p>	<p>Для допуску до підсумкового контролю знань аспірант має набрати мінімум 25 балів.</p>				
<p align="center">8. Політика курсу</p>					
<p><i>Про роботу на заняттях.</i> Робота на заняттях відрізняється партнерськими стосунками аспіранта з викладачем. Таким чином викладач відіграє роль досвідченішого колеги, який разом з яким аспірантом</p>					

розбирає поставлені проблеми. Проблемно зорієнтоване навчання (формулювання проблеми, гіпотези, розв'язок) є відмінною рисою курсу, адже в такий спосіб аспірант не тільки засвоює специфічний матеріал курсу, але й відпрацьовує основні складові наукової роботи.

Про академічну доброчесність:

Очікується, що аспіранти будуть дотримуватися принципів академічної доброчесності, усвідомлюючи наслідки її порушення, що визначається Положенням про запобігання та виявлення плагіату у ДВНЗ «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника» <https://pnu.edu.ua/положення-про-запобігання-плагіату/>.

Про відвідування занять:

Відвідання занять є важливою складовою навчання. Очікується, що аспіранти відвідають лекції і практичні заняття курсу

9. Рекомендована література

1. Андрущенко В.М., Михальченко М.І. Сучасна соціальна філософія: курс лекцій. – К.: Генеза, 1996. – 369 с.
2. Андрущенко В. Історія соціальної філософії. Підручник. – К., 2000.
3. Аристотель. Політика //Мыслители Греции. – М.: ЭКСМО – Пресс; Харьков: Фолио, 1998. –С.441-683.
4. Вассиян Ю. Одиниця і суспільство. –Торонто: Золоті ворота, 1957.-90 с.
5. Вебер М. Объединение в общества и общественно ориентированные действия//Вебер М. Избр. произв. – М.: Прогресс, 1990. – С.511-521.
6. Винниченко В. Заповіт борцям за визволення. –К.: Криниця,1991.-128 с.
7. Гаврилишин Б. Дороговкази в майбутнє. До ефективних суспільств. –К.: Основи, 1993. -238 с; К.: Пульсари. - 2009. - 248 с.
8. Габермас Ю. Структурні перетворення у сфері відкритості: дослідження категорії “громадянське суспільство”. – Львів: Літопис, 2000. – 318 с.
9. Драгоманов М.П. Переднє слово [до “Громади” 1878 р.] //Драгоманов М.П. Вибране. –К.: Либідь, 1991. – С.276-326.
10. Історія філософії. Підручник. За ред. В.І. Ярошовця. – К., Парапан, 2002. – 774 с.
11. Кістяківський Б. Проблема і завдання соціально-наукового пізнання. Держава і особистість //Кістяківський Б. Вибране. –К.: Абрис, 1996. – С. 3-30; 237-274.
12. Мак'явеллі Н. Державець. –К.Основи, 1998. –С.394-463.
13. Платон. Государство //Мыслители Греции. – М.: ЭКСМО – Пресс; Харьков: Фолио, 1998. – С.91-468.
14. Поппер К. Відкрите суспільство та його вороги. – К., Основи, 1994. Т.1. – С.191-225; Т.2. – С.91-145.
15. Сучасна зарубіжна соціальна філософія. Хрестоматія. К.: Либідь. 1996. – 384 с.
16. Сковорода Г. Разговор пяти путников о истинном щастии в жизни //Сковорода Г.С. Повне збір. тв. в двох т. – К.: “Наукова думка”, 1972. Т.1. –С. 324-356.
17. Соціальна філософія. Короткий енциклопедичний словник. – К., 1997.
18. Социальная философия. Словарь.– М.: Академ. проект, 2003. – 560 с.
19. Социальная философия. Учебник. – К.;Харьков, Единорог,2002. –736 с.
20. Спиноза Б. Политический трактат //Спиноза Б. Об усовершенствовании разума. – М.: ЭКСМО – Пресс; Харьков: Фолио, 1998. – С.489-586.
21. Спенсер Г. Прогресс, его закон и причина. Социальный организм //Спенсер Г. Опыты научные политические и философские. –Минск: Современ. литер., 1998. – С.22-72; 265-306.
22. Структурні виміри сучасного суспільства. Навчальний посібник. К.: 2006. – 372 с.
23. Таран В.О., Зотов В.М., Резанова Н.О. Соціальна філософія. Навчальний посібник. К.: Центр учбов. літ. – 2009. – 272 с.

24. Тойнби А. Роль цивілізацій. Цивілізація як регрес //Тойнби А. –М.: Прогресс, 1991. –С.527-540.
25. Тьоніс Ф. Спільнота та суспільство.–К.:“Дух і літера”,2005. – 259.
26. Тофлер Э. Третья волна. – М.: АСТ, 2002. -781 с.
27. Туган-Барановський М. Нариси з нової політичної економіки і соціалізму. Промислова революція //Україна: філософський спадок століть. Хроніка 2000. Вип.. 39-40. – К., 2000. – С.384-395.
28. Франко І. Наука і її взаємини з працюючими класами; Мислі о еволюції в історії людськості; Що таке поступ? Одвертий лист до гал(ицької) української молодіжі; Поза межами можливого //Франко І. Зібр. тв. у 50-ти т. –К.: Наук. думка, 1986. –Т.45. – 574 с.
29. Фукуяма А. Конец истории и последний человек. – М.: АСТ: Ермак, 2005.- 588 с.
30. Хантингтон С. Столкновение цивилизаций. – М.: АСТ, 2003. -603 с.
31. Шлемкевич М. Загублена українська людина (Фрагменти) //Україна: філософський спадок століть. Хроніка 2000. Вип..39-40. – К., 2000. – С.289-339.
32. Тофлер Э. Революционное богатство. М.: АСТ-Москва. Профиздат, 2008. – 569 с.
33. Гобозов И.А. Социальна філософія. Учебный словарь. М: Академический проект, 2008. – 367 с.
34. Почепцов Г. Будущее: стратегии, сценарии, коммуникации. – К., 2010.
35. Попович М. Червоне століття. – К., 2005.
36. Чумаков А.Н. Глобализация. Контуры целостного мира. – М., 2009.
37. Щербак Ю. Україна: виклик і вибір. Перспективи України у глобалізованому світі ХХІ століття. – К., 2003.

Викладач Надурак Віталій Вікторович